

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Iekšējās kontroles prasības korupcijas risku novēršanā

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieka vietniece
Ilze Jurča
09.12.2015.

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

Korporatīvās sociālās atbildības standartu avoti

- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/95/ES par nefinanšu ziņošanu
- OECD Korporatīvās pārvaldības principi
- OECD Padomes ieteikums par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas turpmāko apkarošanu starptautiskos darījumos
- OECD Labās prakses vadlīnijas iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības jautājumos
- OECD Vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem
- ISO 26000 Sociālās atbildības standarts
- ANO Globālais līgums
- Vides vadības un audita sistēma EMAS

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Spēkā esošais regulējums par iekšējo kontroli, korupcijas risku un interešu konfliktu novēršanu

Attiecībā uz publisko pārvaldi	Attiecībā uz publiskām kapitālsabiedrībām	Attiecībā uz privāto sektoru
<ul style="list-style-type: none"> • MK noteikumi Nr.326 Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmu tiešās pārvaldes iestādēs • Iekšējā audita likums • Likums Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā • Valsts pārvaldes iekārtas likums	<ul style="list-style-type: none"> • Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums • Gada pārskatu likums • Komerclikums • Likums par Zvērinātiem revidentiem	<ul style="list-style-type: none"> • Gada pārskatu likums • Komerclikums • Apdrošināšanas sabiedrību un to aizsardzības likums • Finanšu instrumentu tirgus likums • Likums par Zvērinātiem revidentiem • Baltijas biržas NASDAQ OMX Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Juridiskas personas atbildība

Juridiskas personas ir privāto tiesību juridiskā persona (t.sk valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrība), arī personālsabiedrība.

Piespiedu ietekmēšanas līdzekli var piemērot, ja fiziska persona izdarījusi nodarījumu, piemēram, ir devusi kukuli (rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis) juridiskās personas:

- ✓ interesēs;
- ✓ labā;
- ✓ nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.

Tiek vērtēti pasākumi, ko juridiskā persona veikusi, lai novērstu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

OECD rekomendācija

OECD Pretkukuļošanas darba grupas 2.fāzes novērtējuma ziņojumā viena no rekomendācijām saistībā ar grāmatvedības, ārējā audita un iekšējo kontroli uzņēmumā paredz to, ka ir nepieciešams:

"nodrošināt, ka iekšējās kontroles prasības valsts kapitālsabiedrībās pretkorupcijas jomā ietver arī prasības saistībā ar ārvalstu amatpersonu kukuļošanu (2009.gada rekomendācija III un X.C.(i))"

Korupcijas novēršanas un
apkarotāšanas birojs

Korupcijas novēršanas un apkarotāšanas pamatnostādnes 2015.-2020.gadam

MĒRĶI:

1. Pārorientēt pretkorupcijas un krāpšanas apkarotāšanas politiku no ārējās kontroles, ko realizē kontroles institūcijas, uz resoru un institūciju iekšējo kontroli.
2. Panākt atklātumu publiskās pārvaldes cilvēkresursu atlasē un ētiska, motivēta, kompetenta personāla nodrošināšanu visā publiskajā pārvaldē un tiesu varā.
3. Veicināt sabiedrības tolerances pret korupciju mazināšanos un sabiedrības līdzdalību politikas veidošanas procesā.
4. Uzsākt īstenot korupcijas un krāpšanas ierobežošanas pasākumus privātajā sektorā.

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015.-2020.gadam

Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas publiskajā vai privātajā sektorā.

Rīcības virziens: Iekšējās kontroles sistēmas pilnveide, uzturēšana un uzraudzība publiskas personas institūcijās (t.sk.kapitālsabiedrībās).

Rīcības virziens: Korupcijas novēršanas pasākumu ieviešana privātajā sektorā.

[Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015-2020](#)

Institūcijas, kuras piedalījās aptaujā (nosūtīts)	Institūciju skaits	Institūciju skaits, kurās ir izstrādāts pretkorupcijas pasākumu plāns	Institūciju skaits, kurās ir izstrādāts pretkorupcijas pasākumu plāns, %
Ministrijas un Valsts kanceleja (14)	14	11	78,6
Ministriju padotības iestādes un Valsts administrācijas skola	127	115	90,6
Pašvaldības (119)	98	54	55,1
Pašvaldības izveidotās iestādes (skolas, pagasta pārvaldes, sociālie dienesti, bāriņtiesas u.c.)	1129	315	27,9
Ostas (Rojas osta, Salacgrīvas osta)	2	1	50,0
Valsts kapitālsabiedrības (Valsts akciju sabiedrības, Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību)	62	23	37,1
Pašvaldību kapitālsabiedrības	223	84	37,7
CVK, FKTK, LB, PKC, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, SAB, Nacionālā elektrisko plašsaziņu līdzekļu padome. (12)	7	5	71,4
Kopā:	1662	608	36,6

Prasība izstrādāt pretkorupcijas pasākuma plānu tika paredzēta – [Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmā 2004-2008](#), kā arī [Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmā 2009.-2013.](#)

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

Sākotnējie secinājumi

- ✓ Institūcijām nav noteiktas konkrētas satura prasības pretkorupcijas plāna izstrādei
- ✓ Ne visām institūcijām pretkorupcijas plānos ir identificēti iespējamie korupcijas un interešu konflikta riski, kā arī veicamie pasākumi
- ✓ Vairākās iestādēs pasākuma plāni ir tikai formāli
- ✓ Publiskas personas kapitālsabiedrības norāda, ka nav ārēja normatīva akta, kas uzliktu pienākumu izstrādāt pretkorupcijas pasākumu plānu
- ✓ Pašvaldībās ir vāja izpratne un zināšanas par pretkorupcijas pasākumiem iestādē
- ✓ Atsaucība no pašvaldību puses ir ļoti atšķirīga

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

Maldi

- Interesešu konflikts attiecas tikai uz valsts amatpersonu darbībām
- Korupcija/ krāpšana ir valsts administrācijas un tiesībsargājoši institūciju problēma
- Iekšējās kontroles mehānismu ieviešana ir ļoti dārga un nedod vēlamo efektu
- Stingra kontrole izskaudīs jebkuru korupcijas/ krāpšanas risku
- Visi uzņēmuma darbinieki ir lojāli un uzticami

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Korupcijas risks – varbūtība, ka kāds no darbiniekiem ar nodomu vai bez nodoma rīkosies savu vai citas personas materiālo interešu labā, gūstot sev vai nodrošinot citiem nepienākošos labumu un nodarot kaitējumu (mantiskā izteiksmē vai sagraujot reputāciju) institūcijai.

Pretkorupcijas pasākumu mērķis ir mazināt vai nepieļaut korupcijas rašanās iespējamību konkrētā organizācijā.

Korupcijas novēršanas un
apkarotības birojs

Turpmākā rīcība

Izstrādāt Ministru kabineta noteikumu projektu par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijās

Publiskā pārvalde

Informācijas par veiktajiem korupcijas un krāpšanas ierobežošanas pasākumiem ziņošana uzņēmuma gada pārskatos

Privātais sektors

[OECD ieteikums](#): dalībvalstīm ir jāveicina tas, lai uzņēmumi ietvertu paziņojumus savos gada pārskatos vai citādi publiskotu savas iekšējās kontroles un ētikas pasākumus, tostarp tos, kas paredzēti kukuļošanas novēršanai un identificēšanai

Korupcijas novēršanas un
apkarotāšanas birojs

Pamatprasības, kuras būtu jāietver MK noteikumu projektā par iekšējo kontroli korupcijas un interešu konflikta riska novēršanu publiskas personas institūcijā (I)

1. Risku identificēšana

- Jāidentificē – korupcijas riskam pakļautie amati un funkcijas
- Vēlams identificēt – pazīmes, kuras var liecināt par prettiesisku rīcību, kā arī korupcijas riskam labvēlīgos apstākļus

2. Risku analīze (novērtējot riska ietekmi un sekas)

3. Risku vadība

4. Risku vadības pasākumu efektivitātes novērtēšana

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

Pamatprasības, kuras būtu jāietver MK noteikumu projektā par iekšējo kontroli korupcijas un interešu konflikta riska novēršanu publiskas personas institūcijā (II)

Metodes un
paņēmieni risku
novēršanai

Ētikas normas

Ziņošana par
pārkāpumiem
(iekšējā/ārējā)

Komunikācija /
apmācības

Sadarbība ar
partneriem

Atbildība, t.sk.
disciplinārās
procedūras

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

(OECD) Labās prakses vadlīnijas iekšējās kontroles, ētikas un atbildības jautājumos (I)

1. Augstākā vadība aktīvi, skaidri un acīmredzami atbalsta un īsteno uzņēmuma iekšējās kontroles un ētikas prasības
2. Uzņēmuma pretkorupcijas politika ir skaidri formulēta un saprotama
3. Iekšējās kontroles un ētikas prasību izpilde ir jebkura līmeņa darbinieka pienākums
4. Ētikas standartu prasības attiecas uz visiem darbiniekiem, kā arī struktūrvienībām, kas ir faktiskā uzņēmuma kontrolē, ieskaitot meitasuzņēmumus, cita starpā ietverot šādas jomas:
  - dāvanu došanas un pieņemšanas nosacījumus
  - viesmīlības un izklaides izdevumu politiku
  - klientu ceļojumu finansēšanas nosacījumus
  - labdarības un sponsorēšanas nosacījumus
  - rīcību kukuļu izspiešanas un pieprasīšanas gadījumos

[OECD Konvencijas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos saistīto Padomes ieteikumu 2.pielikums](#)

Korupcijas novēršanas un
apkarotības birojs

OECD Labās prakses vadlīnijas iekšējās kontroles, ētikas un atbildības jautājumos (II)

5. Kukuļošanas novēršanas un identificēšanas prasības attiecas arī uz trešajām personām, piemēram, aģentūrām, starpniekiem, konsultantiem, izplatītājiem, apakšuzņēmējiem, piegādātājiem u.c.
6. Uzņēmumā pastāv godīga un precīza finanšu un grāmatvedības procedūru sistēma
7. Ir paredzēta periodiska komunikācija un dokumentētas apmācības visu līmeņu darbiniekiem par uzņēmuma ētikas standartiem un prasībām
8. Tiek ieviestas atbilstošas disciplinārās procedūras
9. Periodiski tiek veikta ētikas programmas pārskatīšana, novērtējot un uzlabojot tās efektivitāti

[OECD Konvencijas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos saistīto Padomes ieteikumu 2.pielikums](#)

Korupcijas novēršanas un
apkaršanas birojs

OECD Pretkukuļošanas darba grupas noteiktās riska jomas

- Farmācija/medicīna
- Enerģētika
- Infrastruktūras projektu būvniecību
- Militārās tehnoloģijas
- Telekomunikācijas
- Dabas resursu atradnes un to apguves tiesības

Korupcijas novēršanas un
apkarotāšanas birojs

ACFE ziņojumā iekļautās riska jomas

ASV Sertificētu krāpšanas novērtētāju asociācija (ACFE) savā 2014.gada ziņojumā (*Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse*) secina:

- 77% no personām, kas izdarījušas pārkāpumus strādā vienā no sešām struktūrvienībām: grāmatvedībā, darbības nodrošinājumā, pārdošanā, augstākā līmeņa vadībā, klientu apkalpošanā, iepirkumos.
- Pasīvās krāpšanas atklāšanas metodes (atzīšanās, tiesībsargājošo iestāžu darbība, ārējais audits) prasa ievērojami ilgāku laiku krāpšanas atklāšanai, kas palielina radītos zaudējumus. Savukārt proaktīva rīcība (ziņošanas veicināšana, iekšējie auditi, darbinieku uzraudzības mehānismi) ir daudz veiksmīgāki paņēmieni krāpšanas novēršanai un atklāšanai.

Korupcijas novēršanas un
apkarotāšanas birojs

Mērķis

Tāda iekšējās kontroles sistēmas ieviešana, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā

Publiskas personas kapitālsabiedrības kā labās prakses piemērs

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

www.knab.gov.lv

Tālrunis: 67356161

Fakss: 67331150

E-pasts: knab@knab.gov.lv

Adrese: Brīvības iela 104/2,
Rīga, LV-1001